

onomatopèica, independents l'un de l'altre: baix-alemany, francès i català.

DERIV.: *Gremolejar* [DAmen.]. +*Gremolota* adj. «el que se queja con poco motivo» (DAmen).

¹ Evidentment casual la semblança amb el milanès *grémola* = it. *gràmola* 'bregadores de cànem etc.' (Salvioni, *Fon. Ci. Milano*, 51) mot afí al cast. *agramaderas* id.

Grendola, V. *gòndola* *Grenxa*, *grenxera*, V. *clenxa* *Greny*, V. *greda*

GRENYA, 'blens dels cabells', mot poc genuí, pres del cast. *greña* [1586], extret del cast. ant. *greñón* id. [S. XIII], que prové del cèltic *GRENNIO, -ONIS (cf. irl. *grend* 'bigoti', 'patilles', britònic *grann* 'cella', 'pestanya'). □ 1.ª doc.: Labèrnia 1864. Veg. DCEC (GRENA).

DERIV.: *Grenyós*. *Grenyut*. *Grinyons* (DAg.).

Grep, *gropar*, V. *grapa* *Grepó*, V. *carpó* *Gres*, V. *greda* *Gresa*, V. *greda* i *galze* *Greal*, *gresala*, *gresaletes*, V. *greala* (GREDA) *Gresc*, V. *greda* i *gresca*

GRESCA, 'gatzara', 'esvalot', antigament *greesca*, nom de cert joc antic afectat per esvalots, baralles i prohibicions: del ll. GRAECISCA femení de GRAECISCUS 'propri dels grecs, o que els pertany', aplicat a allò a causa de la fama de llicenciosos i esbatussaires que tingueren els grecs, des de la República romana i des de les Croades. □ 1.ª doc.: *greesca*, fi S. XIII; *gresca*, 1361; en castellà, 1605, manllevat del català, viu encara fins al Douro, l'Amazones i el Plata.

«Hom menava penyar un ladre; lo canonge demanà --- per què-l anaven penyar, e els respongueren dients que aquell home era gran jugador e era gran ladre --- e ell respòs que ell era ladre per ço que pugués jugar a la *graesca*; e per açò lo canonge dix que-l rey devia ésser penjat --- per ço cor lo rey no vedava joc de daus en sa terra, era ladre tal home qui seria vertader e just si joc de daus no era», Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 128.3). En l'*InuLC*: «non ludam --- ludum tabularum, scacorum, *grasesche* ---», a. 1277; «ludum de la *grabescha*», 1370 a Vernet de Conflent, «ad ludum de *gresca*, seu quodcumque ludum aliud taxillorum» (o sigui de daus), Perpinyà, 1386, «la tafuraria sive jochs a la *gresca* e a la maylola», a. 1420 (s. v. *gresca*) i «ludentes in villa Perpiniáni ad ludum de *gresca* --- per modum tafurerie», mateix any (ib., s. v. *Perpinyà*). Igual a Barcelona: «que nuyl hom no gos jugar a *graesca* ne a altre joc, a diners ne menys de diners, en lo Coementiri de sancta Catarina o en la plasa qui és davant l'esgleya de sancta Catarina», en el *Libre de deliberacions* de l'Arxiu Municipal de Barcelona, anys 1300-1303 (DBal.).

La forma contracta *gresca* la trobem ja, com a nom d'un joc prohibit, en un text urgellès de princ. S. XIV: «Universis clericis prohibemus expresse ne ad ludos de *grescha*, riffa, altileva, cabraboch, audeant ludere

vel --- sortilegia faciant ---» en unes ordinacions de l'Església d'Urgell dictades per Fr. R. Trebaylla, que fou bisbe de 1309 a 1326 (Villanueva, *Viaje Lit.* XI, 299).

També surt contret en docs. de Bagà, de 1361 i 1393 (*Hom. Rubió i Lluch* II, 422); «que alguna persona privada o estranya, de qualsevol estament, ley o condició sia, no gos jugar de die ni de nit dins la ciutat de Barchinona ni en los ravals d'aquella, a *grescha* ne a riffa ne a qualsevol altre joc de daus, exceptat de taules», en un ban barceloní de 1445-58; «los ribaltes stan a les plasses jugant a la *grescha*», Ant. Canals (*Providència, NCl.*, p. 112). I en un cas així, per acabar de veure que és un joc d'atzar, de daus, fa excel·lent paper de diccionari bilingüe la *Commedia* explicada en rimes per Andreu Febrer, on el veiem traduïnt l'it. ant. *zara*: «Quando si parte il *gioco della zara*, / colui che perde si rima dolente, / repetendo le volte, e tristo imparà = «Quan lo joc de la *gresca* -s desperiteix, / aquell que per tostemps roman dolent / sobre'l tauler, trist, e-ls pun[ys] repeteix» (*Purg.* VI, 1).

Es tractava d'un joc sorollós i amb connotacions vergonyoses, com comprova un passatge d'obsenitat no gaire velada en el *Procés de les Olives*: «La festa de... rams - cascuna celebra / i més la més vella - per... devoció / --- / per ser al *asperges* - més corre qu'enzebra, / y allí diu: —Senyor: - puix tu m' as remuda, / ma vida, mon ésser, - i quant tinc, és teu / --- / si tu-m desempares, - sens tu, só perduda---. / Al joc de la *gresca* - no cessen rebatre, / però en la riffa - conexen més guany: / canyetes no volen, - pensant en... lo cany / ---» (v. 2036) (passatge on reviu les cèlebres *Misses d'Amor* dels goliards, parodiades pel gran Arxipreste).

Ja tornarem a l'altra cosa, però el *rebatre* al·ludeix a les batusses. I tot plegat explica l'evolució semàntica moderna; cap a 'batussa amb xivarri', matís que predomina sobretot cap a Migjorn: «baralla, rinya» que GaGirona (*Voc.*) exemplifica amb *joch de moure gresca* en el manuscrit de les *Rúbriques de Benassal*, i que posa MGadea en els seus coberbos de carreró «*ròbo* o *tròbo*, diu la gent / al vore un ric de la vespra; / però no convé dir res, / ni ficar-se en cap de *gresca*». ¹ GaGirona ho troba a la comarca de Tortosa i en la part del Maestrat a la ratlla d'aquesta. Si tirem més al Nord, va preponderant el matís de 'brogit', més aviat alegre i optimista (V. *engrescar*, -*cament*, DERIV.): «Som l'ombra humana que passeja / contínuia batent-se a solituds, / a cops de *gresca*, a rams marcits, / a empentes de l'amor que arriba i fuig...», declama bellament l'eivissenc F. Josep Mayans (Villangómez, *Ll. d'Eivissa*, 118).

GaGirona, *Voc. Maestr.*, reconeix «avui ho diuen casi només de tota diversió sorollosa». Que és el que ha quedat més en el Princ.: «la *gresca* y moviment de les tartanes seguia omplint de vida un bon tros de camí», Noller (*Vilaniu*, 17); en un mot: «xim, xim, xim, / viva la *gresca*, viva la *gresca*! / Xim, xim, xim, / viva la *gresca* si n'exim», Pitarra (*L'Esquella de la Torratxa*, p. 32); del recull *Gatades y Singlots Poètics*, en la